

Zespół nr 1: Drugi obieg

Sukces Komitetu Obrony Robotników nie byłby możliwy, gdyby nie niezależne czasopisma wydawane przez współpracowników KOR-u. Pomagały one rozpowszechniać informacje o bezprawnych działaniach władz PRL, represjach wobec opozycjonistów, ale były też miejscem wymiany poglądów. Tzw. „drugi obieg” oznaczał książki, ulotki i czasopisma wydawane poza oficjalnym systemem, bez zgody cenzorów. Była w to zaangażowana duża grupa ludzi – zajmowali się zarówno zbieraniem informacji i pisaniem artykułów, jak i techniczną stroną procesu drukarskiego. Wielu z nich po 1989 roku zaczęło pracować w powstających wtedy wolnych i niezależnych mediach.

„Działalność nasza nie byłaby jednak możliwa, gdyby nie ruch demokratyczny, który rósł i rozwijał się wokół nas w setki i tysiące współpracowników i działaczy. To oni nic bacząc na szykany i wszelkiego rodzaju represje policyjne - rewizje, areszty, nierzadko bicie - **powielali i kolportowali nasze dokumenty i oświadczenia, zbierali i przekazywali nam informacje, zakładali i prowadzili niezależne pisma, jak "Biuletyn Informacyjny", "Biuletyn Dolnośląski", "Głos", "Krytyka", "Placówka", "Puls" i "Robotnik" - czy wreszcie zasłużony ośrodek wydawniczy NOW-a.** Oni rozprowadzali setki tysięcy ulotek informujących społeczeństwo o potrzebie samoobronnej reakcji na bezprawie organów ścigania czy sądownictwa.”

Oświadczenie z dnia 23 września 1981 r. w związku z zakończeniem działalności Komitetu Samoobrony Społecznej "KOR" (źródło: <http://kor.org.pl/index.php?page=zakonczenie> [dostęp: 14.10.2016]).

WASZE ZADANIE

Wydawanie niezależnych czasopism i książek było niezwykle ważne w komunikacji ze społeczeństwem i upowszechnianiu wśród ludzi wiedzy o sprawach, którymi zajmował się KOR. Dlatego spróbujcie wcielić się w rolę takich zaangażowanych dziennikarzy i **przygotujcie gazetkę**, która pomoże w upowszechnianiu wiedzy o „drugim obiegu” i czasopismach wydawanych przez KOR. Spróbujcie pracować jak prawdziwe kolegium redakcyjne – najpierw zorganizujcie burzę mózgów, podczas której wybierzećcie tematy, jakimi zajmiecie się w numerze, wymyślicie tytuł swojej gazetki, a także podzielicie się zadaniami. Następnie każdy z członków zespołu pracować będzie nad znalezieniem informacji na interesujący go temat i napisaniem na ich podstawie artykułu. Kiedy już teksty będą gotowe, spotkajcie się ponownie w gronie redakcyjnym i podyskutujcie o nich. Potem czeka Was proces redakcji i korekty – czyli sprawdzenie, czy w artykułach nie ma błędów językowych ani merytorycznych. Na koniec przygotujcie oprawę graficzną Waszej gazetki i rozpowszechnijcie ją wśród swoich kolegów. O swojej gazetce i tym, jak nad nią pracowaliście, koniecznie opowiedzcie kolegom w klasie.

Kilka pomysłów na artykuły:

Książki wydawane na emigracji	Jakie książki były zakazane przez cenzurę?	Kim są teraz dziennikarze, którzy zaczęli w „drugim obiegu”
Czasopisma wydawane przez KOR	Sylwetki drukarzy	Fotoreportaż
Quiz wiedzy o latach 70.	Jak rozpowszechniano „bibułę”?	Techniki druku w „drugim obiegu”

Zespół nr 2: Prawa człowieka

Choć dzisiaj wydaje się nam często, że prawa człowieka takie jak prawo do życia czy wolność wypowiedzi są czymś oczywistym, to nie możemy zapominać, że nie zawsze tak było. W 1975 roku Polska przystąpiła do Aktu Końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Oznaczało to, że partia komunistyczna zobowiązywała się do przestrzegania praw człowieka. Precyzował to tzw. „pierwszy koszyk” Aktu, w punkcie VII. *Poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności, włączając w to wolność myśli, sumienia, religii lub przekonań*. Zapisane tam zasady wpłynęły na rozwój opozycji demokratycznej w Polsce (np. KOR-u), która powoływała się na to, że PRL ma obowiązek przestrzegania praw człowieka wynikający z podpisania tego dokumentu. Wymienione w nim prawa człowieka stanowią podstawowy kanon, co do którego zgadzają się wszystkie demokratyczne społeczeństwa.

„We wrześniu 1977 - po zwolnieniu z więzień wszystkich robotników Radomia i Ursusa - Komitet Obrony Robotników uznał za niezbędne rozszerzenie swych celów i zadań w taki sposób, aby działaniem objąć ludzi wszystkich warstw i środowisk pozbawionych praw i obrony. Komitet Obrony Robotników przyjął wtedy nazwę Komitetu Samoobrony Społecznej "KOR" i sformułował cztery zasadnicze cele swego działania:

1. Walka z represjami stosowanymi z powodów politycznych, światopoglądowych, wyznaniowych, rasowych oraz udzielanie pomocy ludziom z tych powodów prześladowanym;
2. Walka z łamaniem praworządności i pomoc pokrzywdzonym;
3. Walka o instytucjonalne zabezpieczenie praw i wolności obywatelskich;
4. Popieranie i obrona wszelkich inicjatyw społecznych zmierzających do realizacji praw człowieka i obywatela.”

Oświadczenie z dnia 23 września 1981 r. w związku z zakończeniem działalności Komitetu Samoobrony Społecznej "KOR" (źródło: <http://kor.org.pl/index.php?page=zakonczenie> [dostęp: 14.10.2016]).

WASZE ZADANIE

Aby upewnić się, że prawa te są przestrzegane, na całym świecie powstało wiele organizacji pozarządowych. Najstłynniejszą z nich na pewno jest Helsińska Fundacja Praw Człowieka, która ma swoje oddziały w różnych krajach i w której pracują wybitni prawnicy. Nazwa Fundacji pochodzi od miasta, w którym w 1975 roku podpisano Akt KBWE – Helsinek. W ramach swojego projektu **opracujcie mapę organizacji** zajmujących się współcześnie obroną praw człowieka na świecie. Podzielcie między siebie zadania – niech każdy z Was poszuka w Internecie, encyklopediach i książkach informacji o organizacjach mających siedzibę w danym państwie. Wspólnie wybierzcie po jednej, najciekawszej organizacji z każdego z nich. Następnie opracujcie krótkie notki informujące, czym zajmuje się dana organizacja, kiedy została założona, jakie są jej największe sukcesy itd. Przygotujcie mapę świata (np. na dużym arkuszu papieru) i umieśćcie na niej swoje notatki. Bądźcie kreatywni – wymyślcie sposób, żeby Wasza mapa zachęcała innych do zapoznania się z informacjami o organizacjach broniących praw człowieka. Gotową pracę zaprezentujcie kolegom i koleżankom i powieście w klasie.

Państwa, które możecie opisać: Rosja, Szwajcaria, Wielka Brytania, USA, Tybet, Francja (możecie też poszukać informacji o organizacjach z innych krajów).

Przydatne linki:

Akt Końcowy KBWE po polsku: http://stosunki-miedzynarodowe.pl/traktaty/akt_koncowy_KBWE.pdf

Helsińska Fundacja Praw Człowieka: <http://www.hfhr.pl/>

Zespół nr 3: Pomoc prawna

Robotnicy bezprawnie aresztowani po protestach w czerwcu 1976 roku znaleźli się w bardzo złej sytuacji – byli bici na tzw. „ścieżkach zdrowia”, a milicjanci prowadzący śledztwo nie starali się nawet znaleźć dowodów potwierdzających winę oskarżonych. Za wystarczający powód do skazania uważano znajdowanie się w złym miejscu i w złym czasie. Łamano prawo do wolności zgromadzeń, przejrzystego i sprawiedliwego procesu sądowego, a także zasadę, że każdy jest niewinny dopóki nie udowodni się mu winy. Dlatego jednym z pierwszych działań podjętych przez Komitet Obrony Robotników było wsparcie robotników z Ursusa i Radomia podczas procesów za udział w protestach. KOR-owcy organizowali grupy obserwatorów, którzy podczas procesów mieli dodawać otuchy robotnikom. Prawnicy związani z Komitetem podejmowali się obrony oskarżonych robotników. Działania te wymagały dużej odwagi, ponieważ narażały ich na szykany i przemoc ze strony Milicji Obywatelskiej, a także osobiste problemy, np. zwolnienia z pracy. Adwokaci, którzy podejmowali się obrony w procesach politycznych, to m.in.: Jan Olszewski, Władysław Siła-Nowicki, Jacek Taylor, Andrzej Grabiński, Witold Lis-Olszewski, Stanisław Szczuka. Wśród starszego pokolenia prawników związanych z KOR-em warto też wymienić Anielę Steinsbergową (która jako pierwsza kobieta w Polsce wykonywała zawód adwokata) i Ludwika Cohna.

„W lecie 1976 podjęto akcję pomocy robotnikom represjonowanym za udział w czerwcowych strajkach. [...] Podstawą naszych dążeń były: przekonanie o niezbywalności praw człowieka i obywatela oraz świadomość, iż każde społeczeństwo jest zobowiązane do samoobrony wobec przemocy. W ciągu następnego roku dla tysięcy robotników wyrzuconych z pracy, bitych w komendach MO i aresztowanych organizowaliśmy pomoc finansową, prawną i lekarską.”

Oświadczenie z dnia 23 września 1981 r. w związku z zakończeniem działalności Komitetu Samoobrony Społecznej "KOR" (źródło: <http://kor.org.pl/index.php?page=zakonczenie> [dostęp: 14.10.2016]).

WASZE ZADANIE

Wielu z nas kojarzy pracę adwokata z wygłaszaniem płomiennych mów obrończych. Mało kto jednak zastanawia się, ile pracy włożyć trzeba w przygotowanie argumentów, które przekonałaby sędziego. W ramach swojego projektu wczujcie się w rolę prawników, którzy w latach 70. bronili osób oskarżonych w procesach politycznych. W oparciu o dokumenty, które omawialiście na lekcji, a także źródła znalezione w Internecie i książkach, niech każdy z Was opracuje przypadek jednego procesu politycznego z czasów PRL. Dowiedźcie się, kto i za co był sądzony. Wspólnie podyskutujcie o tym, dlaczego procesy te noszą nazwę „politycznych”. Jak naruszona została sprawiedliwość? Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą prawników i Waszym zadaniem jest obrona oskarżonych. Następnie **wybijcie wspólnie jedną ze spraw i napiszcie mowę obrończą**. Postarajcie się, aby język i argumenty, których użyjecie, były przekonujące. Przykłady procesów politycznych, a także swoją mowę obrończą, zaprezentujcie na forum klasy.

Przypadki, którymi możecie się zainteresować: proces taterników, procesy radomskie, proces „Ruchu”, procesy po wydarzeniach marcowych w 1968 r., proces J. Kuronia i K. Modzelewskiego za „List otwarty do partii”.

Zespół nr 4: Pomoc potrzebującym

Aresztowania nie były jedynymi problemami, z którymi mierzyć się musiały rodziny robotników biorących udział w protestach w Radomiu i Ursusie. Wiele z nich, po aresztowaniu ojca rodziny, zostawało bez środków do życia. Dlatego jeszcze w lipcu 1976 roku grupa młodych ludzi związanych z warszawską drużyną harcerską „Czarna Jedyńka” wyruszyło do potrzebujących rodzin z pomocą finansową i materialną. Wśród osób inicjujących akcje pomocy robotników byli m.in.: Antoni Macierewicz, Wojciech Onyszkiewicz i Piotr Naimski. Akcja rozwijała się w kolejnych miesiącach, już pod patronatem Komitetu Obrony Robotników. Zorganizowany został Fundusz Samoobrony Społecznej, w którym zbierane były pieniądze na pomoc potrzebującym, a także Biuro Interwencyjne, koordynujące działania pomocowe. Biurem kierowali Zofia i Zbigniew Romaszewscy.

„W lecie 1976 podjęto akcję pomocy robotnikom represjonowanym za udział w czerwcowych strajkach. 23 września 1976 zawiązaliśmy w tym celu Komitet Obrony Robotników. Stanowiliśmy grupy osób o różnych przekonaniach politycznych i światopoglądowych. Połączyło nas przekonanie, że najważniejszą drogą w celu położenia tamy bezprawiu jest solidarne działanie społeczeństwa, tworzenie niezależnych instytucji społecznych, które wyrażając wolę poszczególnych grup skutecznie bronią praw obywatelskich. Podstawą naszych dążeń były: przekonanie o niezbywalności praw człowieka i obywatela oraz świadomość, iż każde społeczeństwo jest zobowiązane do samoobrony wobec przemocy. W ciągu następnego roku dla tysięcy robotników wyrzuconych z pracy, bitych w komendach MO i aresztowanych organizowaliśmy pomoc finansową, prawną i lekarską.”

Oświadczenie z dnia 23 września 1981 r. w związku z zakończeniem działalności Komitetu Samoobrony Społecznej "KOR" (źródło: <http://kor.org.pl/index.php?page=zakonczenie> [dostęp: 14.10.2016]).

WASZE ZADANIE

Harcerze „Czarnej Jedyńki”, którzy w 1976 roku ruszyli na pomoc robotnikom z Ursusa i Radomia, mieli oczy otwarte na potrzeby innych ludzi i byli gotowi do okazania swojej solidarności. Taka postawa jest uniwersalna niezależnie od czasów, w których żyjemy, i powinna być dla nas wszystkim wzorem do naśladowania. W naszym najbliższym otoczeniu też są ludzie potrzebujący pomocy – trzeba ich tylko dostrzec. Dlatego w ramach Waszego miniprojektu spróbujcie **przygotować diagnozę potrzeb w Waszej gminie**. Zaczynicie od wyboru tematu waszej diagnozy. Następnie zdecydujcie się na metodę, jaką będziecie pracować (tutaj znajdziecie przewodnik po prowadzeniu diagnoz społecznych: <http://www.maszglos.pl/strefa-wiedzy/narzedziownik/jak-zbierac-opinie/>). Jeżeli to możliwe, spotkajcie się z ekspertem, który zajmuje się tym tematem. Może to być pracownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Gminy, działacz organizacji pozarządowej czy naukowiec. Zebrane przez dane zbierzcie w formie raportu (np. prezentacji PPT). Pamiętajcie, że każdy dobry raport powinien kończyć się rekomendacjami na przyszłość – zastanówcie się więc, co można zrobić, aby rozwiązać zdiagnozowane przez Was problemy i odpowiedzieć na potrzeby. Wyniki swojej pracy zaprezentujcie kolegom i koleżankom z klasy.